

Harmonia

S. 1112.

Stichopogon Dziedzickii, nov. spec.

Przez

D-ra. Jana Sznablu.

Niger; mystace nigro (♂ ♀), aut nigro alboque mixto, rare albo (♂), fronte nigro (♂), infuscato (♀); facie nivea, genis in ♀ aurichalceo-micantibus, thorace pleurisque albido-pollinosus (♂) aut modice ochraceo-pollinosus (♀); abdomine segmento primo albo in media ejus parte nigro interrupto, segmentis abdominalibus 2°, 3°, 6°, 7° et 8° in ♂ atrochalybaeis nitidis, in ♀ nigris modice ochraceo-pollinosus praeter 8-um album; segmentis abdominalibus 4° et 5° niveis in media eorum parte nigro triangulariter interruptis; pygidio ♂ albo; pedibus nigris pruinosis; alis hyalinis in utroque sexu modice infuscatis; petiolo cellulae posteriore quartae brevis, rarissime longo.

Long. corp. ♂ 2—3 lin., ♀ 3—4 lin., — long. alar. ♂ 2¼—2½ lin., ♀ 2½—3 lin.

Czarny; plecy u samca pokryte pyłkiem białoniebieskawym, u samicy bladochrowym; twarz biała, jagody u ♀ z żółto-mosiężnym połyskiem czoło czarne u ♂, lub ciemnobrunatne u ♀, broda (mystac) u samca i samicy czarna, rzadko biała (u ♂); pierwszy pierścień odwłoku po bokach biały, w środku czarny i połyskujący; pierścienie: drugi, trzeci, szósty, siódmy i ósmy u samca barwy czarnostulowej i połyskujące, u samicy tak samo, z wyjątkiem ósmego pierścienia zabarwionego bia-

ło; czwarty i piąty pierścień odwłoku śnieżnobiały z wyjątkiem rąbka czarnego znajdującego się przy brzegu tylnym każdego z tych pierścieni i rozszerzającego się ku środkowi tychże w kształcie czarnej trójkątnej przestrzeni; górny półpierścień kupra u ♂ (Pygidium) biały. Nogi pokryte białym nalotem, skrzydła bladobrunatnawe, komórka tylna czwarta (die vierte Hinterrandzelle) krótkoszypulkowa, rzadko długoszypulkowa.

Długość ciała ♂ 2 do 3 lin.

♀ 3 do 4 lin.

Długość skrzydeł ♂ 2¼ do 2½ lin.

♀ 2½ do 3 lin.

Dł. 50
Sep. 24. 28
24. 5. 49

Gatunek ten jest bardzo zmienny tak pod względem długości ciała jako też barwy brody i długości szypułki komórki tylniej czwartej; przy opisie porównano 18 okazów męzkich i 12 żeńskich.

Główne tło ciała jest czarne, pokryte tu i owdzie białoniebieskawym (σ) lub brunatnawożółtym (φ) nalotem. Czoło u samca czarne, połyskujące, zlekka biało popylone, u samicy ciemnobrunatne nalotem ochrowatożółtym pokryte; osadzone białymi długimi włoskami. Rzęd czarnych i sztywnych szczecinek odgranicza ciemną od potylicy; różki czarne białawo popylone, dolne powierzchnie pierwszych dwu członków różkowych osadzone białymi włoskami. Twarz śnieżnobiała, o jedwabistym połysku, jagody (Genae) u samicy mosiężnożółte z powodu złocistożółtego omszenia. Broda u samca czarna (u 12-tu okazów, między którymi cztery okazy miały po 2 do 5-ciu białych szczecinek w górnej części brody, u jednego zaś okazy kilka brunatnych szczecinek znajdowało się w części dolnej brody) lub złożona ze szczecinek czarnych, żółtych i brunatnożółtych (u 3-ch okazów, u jednego czarne szczecinki znajdują się przeważnie w przedniej części brody, u drugiego w tylnej); rzadko ażeby broda składała się przeważnie ze szczecinek białych zmieszanych ku dołowi z niewielu czarnymi (u 1-go ok.) lub aby była całkowicie białożółtawą (u 1-go ok.)

Samica ma brodę czarną (u wszystkich 12-tu okazów), rzadko z domieszką kilku brunatnych (u 1-go ok.), bladeżółtych lub białych (u 3-ch ok.) szczecinek; niekiedy szczecinki są czarne a wierzchołki ich białe i żółte (u 1-go ok.); faworyty długie, białe; potyllica czarna, u samca białawo, u samicy mocno brunatnożółto popylona, w dolnej części i więcej na zewnątrz pokryta długimi białymi włoskami. Plecy, boki tułowia i tarczka czarne, białoniebieskawe u samca i bladochrowo u samicy popylone, przytem biało (σ) lub żółtawo (φ) omszone, tak że plecy u samca mają wygląd jasno szyfrowoszary, u samicy zaś brunatnożółty, i prawie bez połysku. U niektórych okazów z przodu pleców są ślady czterech krótkich białych smug (σ), lub dwu smug ochrowatożółtych (φ) z nagromadzenia się pyłku powstałych. Po obu brzegach pleców osadzone są trzy długie czarne szczecinki; pierwsza w środku, ostatnia najdłuższa w dolnym kącie pleców, druga między obiema powyższymi.

Boki tułowia u samca mocno biało popylone, u samicy w części górnej i w środku nalotem bladochrowożółtym, ku dołowi i więcej ku tyłowi białoszarym pokryte. Zaplecze białe jedwabisto połyskujące. Pierwszy pierścień odwłoku po bokach biały, jedwabisto-połyskujący i po obu zewnętrznych brzegach włoskami długimi białymi osadzony; trzecia część środkowa tego pierścienia czarna, połyskująca, o niewyraźnych zarysach; drugi i trzeci pierścień odwłoku czarnoniebieski, połyskujący, u samca gęsto biało omszony, co jednak głównej barwy niezmienna, brzegi boczne włoskami długimi białymi osadzone; u samicy ochrowatożółto w różnym stopniu popylony i biało omszony; czwarty i piąty pierścień biały, jedwabistopołyskujący, u samca białawymi włoskami pokryty; część tylna każdego z tych pierścieni rąbkami czarnymi opatrzona, ten ostatni rozszerza się coraz bardziej z obu stron ku środkowi pierścienia, tworząc małą przestrzeń poprzecznietrojkątną, czarno zabarwioną o niewyraźnych zarysach i u samicy brzegu tylnego poprzedzającego pierścienia dosięgającą; czyli: czwarty

i piąty pierścień odwłoku każdy z osobna opatrzony dwiema białymi dużymi szerokimi poprzecznymi pręgami, stykającymi lub łączącymi się z sobą w części przedniej i środkowej pierścienia. między zaś nimi znajduje się niewielka poprzecznie trójkątna przestrzeń czarno zabarwiona i słabo zarysowana; pierścienie odwłoku: szósty, siódmy i ósmy u samca czarnoniebieskie, połyskujące, pokryte białawymi włoskami, u samicy szósty i siódmy pierścień brunatnożółto z lekka popylone i osadzone po brzegach białymi a na całej powierzchni czarnymi bardzo krótkimi włoskami; ósmy pierścień u samicy biały i biało uwłosiony (u jednego ♂ osobnika w części przedniej szóstego pierścienia znajduje się wązki biały rąbek, który rozszerzając się ku bokom z obu stron tworzy małą plamkę białą trójkątną). Górny półpierścień kupra u ♂ (*Pygidium*), stosunkowo dość znacznej wielkości, biało zabarwiony i krótko biało uwłosiony, części płciowe dodatkowe wewnętrzne brunatne; dolne blaszki organów płciowych samiczych duże, brunatnożółte, wierzchołki takowych ku dołowi zwrócone długie i na kształt pazurów mocno zagięte; powyżej owych blaszek wystaje brunatne brodawkowate wywyższenie otoczone półkolem czarnych sztywnych i krótkich o tępym wierzchołku szczecinek.

Brzuch czarny, czwarty, piąty i ostatni pierścień osadzone zrzadka bardzo krótkimi białawymi włoskami. Nogi czarne, lecz wydają się białymi z powodu gęstego białego omszenia i popylenia; uda przednie i środkowe niemają szczecinek, na dolnej powierzchni ud tylnych znajdują się tu i owdzie białe szczecinki; wszystkie golenie a szczególnie środkowe pewną ilością długich białych szczecinek szczególnie ku tyłowi pokryte; każdy z trzech pierwszych członków stopowych opatrzony parą długich białych szczecinek, czwarty członek mniejszymi szczecinkami osadzony. Skrzydła szkliste, nieco brunatnawożółto zabarwione, żyłki brunatne, komórka tylna czwarta szeroko otwarta, po większej części krótkoszypułkowa (u 10 ♂ i 7 ♀ osobników; szypułka = $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{12}$ części długości żyłki ograniczającej od dołu komórkę tylną czwartą) niekiedy prawie lub też rzeczywiście siedząca t. j. bezszypułkowa (u 6 ♂ i 4 ♀ os.) lub też (co rzadko) długoszypułkowa (u 2 ♂ i 1 ♀ os., szypułka dosięga tu długości $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$ części wyżej wymienionej żyłki). Głównki przeźmianek (*Halteres*) woskowożółte, szalki (*Squamae*) białe, osadzone długimi białymi rzęsami.

Długość ciała:

♂ 2 lin. (1 ok.), $2\frac{1}{2}$ lin. (5 ok.), $2\frac{3}{4}$ lin. (3 ok.), 3 lin. (9 ok.)
 ♀ 3 lin. (8 ok.), $3\frac{1}{2}$ lin. (2 ok.), $3\frac{3}{4}$ lin. (1 ok.), 4 lin. (1 ok.)

Długość skrzydeł:

♂ $2\frac{1}{4}$ — $2\frac{1}{2}$ lin.
 ♀ $2\frac{1}{2}$ — 3 lin.

Z opisanego powyżej gatunku pokazuje się, że nienależy przywiązywać zbyt wielkiej wagi do zabarwienia brody i długości szypułki 4-tęj komórki tylnej w gatunkach należących do rodzaju *Stichopogon*, są tu bowiem przejścia od czarnej aż do biało zabarwionej brody, od długoszypułkowej aż do siedzącej komórki; i gdyby n. p. kilku przyrodników zdobyło po jednym okazie rzeczzonego gatunku i takowe opisali, jakieby chwilowo mogło powstać zamieszanie! Ujrzały

świat co najmniej pięć nowych fałszywych gatunków, obciążających i tak już nie-
lekką synonimiją.

Profesor H. L o e w (w liście do mnie adresowanym d. 22 Sierpnia 1877) pisze: „gatunki najbliżej spowinowacone z *Stichopogon albo fasciatus* Meig., z powodu błędów jakie S c h i n e r popełnił w swój faunie, uległy takiemu zamieszaniu, że trudno dojść prawdy niezbadawszy typowych okazów“, — mimo to gatunek opisany tak zupełnie różnym jest od wszystkich gatunków dotąd opisanych, że po przepatrzeniu całej odnośnej literatury, uznałem takowy za stanowczo nowy i dotąd nigdzie nieopisany. O j c z y z n a — P o l s k a.

Gatunek ten, któremu nadałem nazwisko pierwszego jego odkrywcy, tutejszego dipterologa D-ra H. D z i e d z i c k i e g o, spostrzegałem w dość znacznej ilości na spieczonych słońcem piaskach na prawym brzegu Wisły w parku Praskim (naprzeciw Warszawy) w najgorętszych porach dnia od 20 Czerwca do połowy Lipca. W podobnych okolicznościach znalazłem także jeden okaz 8 Lipca na lewym brzegu Wisły w Ciechocinku (około Torunia), lecz nieco dalej od brzegów Wisły, na piaskach przy Szpitalu.

Owady te są bardzo ostrożne i bojaźliwe, nadzwyczaj lotne i trudne do złowienia z powodu cienkości i jasnej, płowej barwy ciała, tak mało odbijającej od jaskrawo słonecznymi promieniami oświeconych pól piaskowych.

Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

„Inwentarza Biblioteki”.

Nr. 5954

